

Heeft ontwikkelingseconomie toekomst?

In bepaalde kringen is een eigenaardige discussie op gang gebracht over ontwikkelingsstudies in het algemeen en de ontwikkelingseconomie in het bijzonder. De stelling is, dat er geen plaats en dus geen toekomst meer is voor deze thema's als gespecialiseerde onderdelen van de economie, de sociologie enz. Vooral sinds het einde van de koude oorlog hoort men steeds meer het reeds oude argument (Lord Peter Bauer), dat men moet ophouden ontwikkelingseconomie te bedrijven en dat de 'normale' economie meer dan genoeg is.

Het komt mij voor dat deze discussie een aantal zaken lelijk door elkaar haalt. Ten eerste is het waar, dat ontwikkelingssamenwerking tot op grote hoogte een produkt is van de koude oorlog (Marshallplan, punt 4) en dat de druk om deze inspanning voort te zetten is afgenomen sinds deze factor van het wereldtoneel is verdwenen. Het is eveneens waar, dat de oude slogan "Trade, not aid" weer helemaal van deze tijd is. Hier worden dus ontwikkelingsbeleid en -samenwerking door elkaar gehaald met ontwikkelingseconomie.

Ten tweede is het ook waar, dat er een sterke convergentie is opgetreden in het financieel-economische beleid van landen in Zuid, Oost en West. Het is allemaal liberalisering, privatisering, deregulering en de-markt-boven-alles wat de klok slaat. Steeds meer landen zijn dezelfde ideologie toegedaan: die van het kapitalisme. Hier worden dus ideologie en wetenschap door elkaar gehaald. Volgens deze invalshoek zouden wij, bij voorbeeld, geen fiscale economie nodig hebben omdat we het eens zijn over het ideologische kader waarbinnen deze specialiteit wordt uitgeoefend!

Ten derde, en dat ligt in het directe verlengde van het vorige punt, is het alweer juist dat concepten als centrum-periferie, dependencia-theorie, om over het marxisme maar te zwijgen, nu wel zeer ouderwets en gedateerd overkomen. Maar wil dat zeggen, dat elke relevantie hiervan is verdwenen? In een wereldeconomie die wordt gedomineerd door de trend naar mondialisering en regionalisering lijkt mij dat een boude bewering. In ieder geval is het de taak van de wetenschap dit te onderzoeken. We moeten de verleiding weerstaan om de waan van de dag te laten beslissen over zulke fundamentele problemen. Dit geldt eveneens voor de huidige financieel-economische orthodoxie in Zuid en Oost die aan onevenwichtigheid lijdt door de gehele sociale sector te verdonkeremanen (zie hierover mijn column in dit blad van 24 juni 1992).

Ten vierde zijn er die beweren, dat de economieën van landen eender worden. Het aandeel van industrie-exporten in ontwikkelingslanden is sterk gestegen; steeds meer landen in Zuid importeren grondstoffen en industrielanden exporteren deze; het klassieke patroon verdwijnt. Ook de financiële stromen, op een netto-kasbasis, naar ontwikkelings-

landen zijn relatief zeer klein geworden. Conclusie: 'zij' worden steeds meer als 'wij'. Hier wordt een klein aantal indicatoren verward met de fundamentele, structurele situatie in Zuid – met inbegrip van bij voorbeeld India dat aan deze indicatoren voldoet – die er nog steeds een is van grote armoede, inkomensverschillen, infrastructuurproblemen, demografische druk, enz.

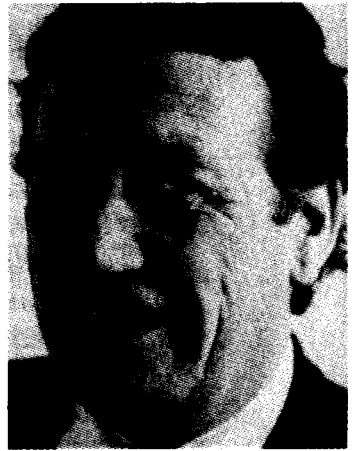
Het is waar, dat de wereld sterk veranderd is. Wij zijn sinds zo'n drie jaar een Nieuwe Wereld binnengegaan. Maar in deze Nieuwe Wereld vinden we alle oude economische problemen terug. Armoede en inkomensverschillen, werkgelegenheid- en lage-inkomensproblemen zijn niet alleen blijven bestaan, maar zijn in intensiteit en geografische spreiding toegenomen. Denk aan Afrika, Oost-Europa en de ex-Sovjetunie.

De veranderingen zijn eerder politiek dan economisch, eerder conjunctureel dan structureel; eerder ideologisch dan wetenschappelijk. Afrika is verder weggezaakt dan ooit; Oost-Europa en de Sovjetunie staan voor een ongehoord probleem, waarvoor zelfs geen theorie bestaat, namelijk hoe te gaan van het socialisme naar het kapitalisme, of, in de bloemrijke taal van Lech Walesa, hoe kunnen we de bouillabaisse weer omtoveren in een aquarium?

Nogmaals, de ellende in de wereld is eerder toe- dan afgenomen gedurende de afgelopen jaren. Daar staan natuurlijk goede berichten tegenover, zoals Latijns-Amerika (maar pas op voor de sociale tijdbom) en ook China (daarover hoor je weinig in de zwaar beladen ideologie van het ogenblik). Ook daar echter is nog heel wat gespecialiseerd werk aan de winkel. Ik moet dan ook eerlijk bekennen, dat ik de discussie over de toekomst van de ontwikkelingseconomie niet geheel begrijp. Of beter gezegd, ik begrijp deze slechts als een schamele poging om via waanredeneringen en dubbele bodems een belangrijke tak van wetenschap aan te vallen.

Impliciet beweren, dat de problemen van Tsjaad op dezelfde manier kunnen worden bekeken en behandeld als die van Nederland lijkt mij, om het zachtjes te zeggen, niet nuttig. Naar voren schuiven, dat we slechts één manier van economie bedrijven hebben, is misschien waar, maar dan wel een dooddoener in het licht van de zeer verschillende en gespecialiseerde problemen in de wereld.

Net zoals er behoefte is aan een internationale handelstheorie, fiscale economie, onderwijs economie, monetaire economie enz., zo zullen we ontwikkelingseconomie nodig hebben, zolang de verschillen en de problemen zijn zoals ze zijn.

L.J. Emmertj